

QL
461
.R873
ENT

Kot 6 fuzet 7
1899. szept.

3

QL
461
R873
ENT

Ent. Soc. Wash.

VI. kötet. 1899. szeptember hó. 7. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

—*—

DR. BEDŐ ALBERT   DR. ENTZ GÉZA
DR. CHYZER KORNÉL   DR. HORVÁTH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

ABAFI AIGNER LAJOS, JABLONOWSKI JÓZSEF
ÉS CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE ES KIADÓHIVATALA
VIII., RÖKK-SZILÁRD-UTCZA 32.

Megjelenik minden hónap első napján, július és augusztus havak kivételével
Előfizetési ára egész évre 4 frt.

Tartalom.

A magyarországi Rhinoncus-fajok. <i>Dr. Kaufmann Ernőtől</i>	133
Adatok Szeged faunájához III. Diptera. <i>Vellay Imrétől</i>	136
Magyarország Donaciinái I. <i>Csiki Ernőtől</i>	138
A hesszeni légy ellen való védekezés. <i>Jablonowski Józseftől</i>	144
Adatok a lepkék biológiájához I. <i>A. Aigner Layostól</i>	147

Különfélék:

A rovarok nemi ösztönéről. <i>A. L.</i>	150
A fecske fészkek lakói. <i>Dr. Brancsik Károlytól</i>	150
Gölniczbányai lepkék. <i>Hudák Ede Ágostól</i>	150
Érdekes rovar-jelenség. <i>Dr. Kaufmann Ernőtől</i>	151
Silpha-bőség. <i>Dr. Brancsik Károlytól</i>	151
A magyarországi legyek jegyzéke.	152
Fénytárasztó női ruha	152
A lepke-praeeparáló szalag.	152
A legnagyobb rovargyűjtemény	152
A <i>Pieris brassicae</i> hernyója ellen.	153
Életszivóság a lepkéknél.	153
Déva bogárvilága. <i>Csiki Ernőtől</i>	153
Új rovarrend. <i>Csiki Ernőtől</i>	153
A budapesti entomologusok nyári kirándulásai	154
Polyommatus Amphidamas Erdélyben. <i>Dr. Czékely Dánieltől</i>	154

Kérelem. Azon kéréssel fordulok a t. olvasókhöz, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum részére kirándulásaik alkalmával futóbogarakat (*Carabus*) gyűjteni szíveskedjenek. Köszönettel vennék, ha minél nagyobb mennyiségű anyagot kapnánk az ország különböző részeiből. A gyűjtött bogarakat csak egyszerűen borszeszben kérjük a M. Nemzeti Múzeum allattári osztályának címére elküldeni. Fontos a gyűjtés helyének (város, község, hegység, völgy stb.) ismerete. — ezt kérjük írónnal egy kis papírosluabkára a gyűjtő nevével együtt feljegyezni és az üvegesébe tenni. Csiki Ernő, Budapest (M. Nemzeti Múzeum).

A budapesti entomologusok *minden pénteken este* a Muhr-féle vendéglőben (Kerepesi-út 44.) találkoznak.

Az 1897. és 1898-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk. Az előbbi kötetekből csak egyes példány áll rendelkezésre; ezek következő áron kaphatók: I. kötet 5 frt., II. kötet 3 frt., III. kötet 5 frt.

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (VIII. Rökk-Szilárd-utca 32.) czimzendők.

A magyarországi *Rhinoncus*-fajok.

A *Rhinoncus*-fajok az ormányos-bogarak (*Curculionidae*) családjának *Ceuthorrhynchini* csoportjához tartoznak. A *Rhinoncus* nemet következők jellemzik:

Az ormány rövid, alig hosszabb a fejnél. A csak kissé kiálló szemeket az ormány teljes behajtásakor sem fedi a tor mellső széle. A csápok az ormány közepe előtt helyeződnek be, hosszú hengerded nyelük egyenletesen rövidülő 7-tagú ostort visel, mely néha egybeforrt petéded háromtagú bunkóban végződik. Az előtor hosszánál szélesebb, előre keskenyedő, egyenes, fel nem hajló szélekkel, melyek a mellső sarkon nem ritkán egy előre nyúló, a szemek alsó széléig terjedő háromszegletes csúcocskába húzódnak ki. A pajzsocska rejtett, alig kivehető. A tompa vállcsúcsos szárnyfödelek alapjukban szélesebbek a tornál, szabályosan hosszant vonalozottak, hátrafelé háromszegletesen elkeskenyülnek, csúcsaikon egyenkint, gyakran szabálytalanul lekerekítve, a farfedeleet szabadon hagyják. Az előmell alul az ormány befogadására csekély barázdával bír, mellső széle mélyen kiöblözött. Az erős lábszárak csúcsa nem kampós, a lábak végső tagja megnyúlt, derékszögben lefelé álló, alapjukban hasított két karommal.

Az Európában előforduló 6 *Rhinoncus*-faj hazánkban is fellelhető. Tavasz végén és nyáron némely faj tömegesen található, különösen lapályos réteken és ugarföldeken, leginkább *Rumex*- és *Polygonum*-fajokon, némelyek pedig ugróképeséggel is bírnak.

A *Rhinoncus*-fajok meghatározása legzélszerűbben a következő táblázat szerint történik:

1. A szárnyfödelek vonalainak közterei, főképen hátrafelé, hátsó felükön csupasz dudorokkal 2

A szárnyfödelek közterei egyenletesen reczések vagy szemcsések, nagyobb dudorok nélkül 3

2. Fekete, néha feketés-barna, alul nagyobb rövidebb fehéres, néha sárgás vagy rőt színű pikkelyektől sűrűn borított, fölül e

pikkelyzet ritkább s a szárnyfedőkön vékonyabb, néha több helyen csoportokká tömörül, mi által különféle tarkázatok, foltok és sávok keletkeznek. A szárnyfedők varratja, a kétoldali varrat közteret magában foglalva, mindjárt a gyökből kiindulólag, a szárnyfedőknek mintegy negyedrészig hátrafelé, sűrű pikkelyektől képzett hosszás, élesen hátratolt fehér, néha rozsdaszínű foltok; ezután ugyanolyan szélességben egy hosszabb, rövidebb, néha világosabb pikkelyekkel keveredett, máskor csaknem fekete-barna folt következik, míg e varratsáv hátsó harmada ismét világosabbá válik. Kopott példányoknál e foltok elmosódnak. A szárnyfedők közterei, a legkülsőbbek kivételével csaknem egész hosszúságukban dudorosak, mely dudorzat mindig egyenletesen elosztott, néha igen sűrű, mi által a szárnyfedők kockázatos rajzot mutatnak. (*var. granulipennis Gyllh.*)

Az előtor hosszánál szélesebb, előfelé elkeskenyül, közepén egész hosszában szélesen, de sekélyen barázdás, kétoldalt a középén gyenge dudorocskával, felülete ránczos, itt-ott egybefutó gödöcskéktől rücskös, tiszta példányoknál sűrűn pikkelyes, a dudorok előtt szép fekete, kerek csupasz udvarocskával. Éretlenebb példányoknál a szárnyfedelek csúcsa vörösbarna s ezeknél a pikkelyzet is rozsdaszínbe játszik. Máskor a szárak és a lábak világos rótsárgák: (*var. flavipes Steph.*), míg némelykor a mell alul igen sűrűn fehérpikkelyes. (*var. leucostigma Marsh.*)

Hazánkban lapos réteken és ugar-földeken a következő faj társaságában fordul elő, de sehol sem igen gyakori, a gyűjteményekben pedig amazzal összekeverve Hossza 2.6—2.8 mm. *Castor F.*

— Az előbbihez rendkívül hasonló, de tőle határozottan különbözik. A szárnyfedők varratának első világos foltja, mely néha teljesen hiányzik, sokkal kisebb s nem is kezdődik közvetlenül a szárnyfedők gyökénél, hanem valamivel hátrább. Az ezután következő sötét folt tisztább és állandóbb mint az előbbinél s a szárnyfedőknek rendszeren csak váltakozó közterei dudorzosak. Kivételesen a közbeeső közterekben is lehetnek egyes elszórt dudorok, de a dudorok száma e fajnál egyáltalában jóval kevesebb. Éretlen példányok világos rozsdabarnák (*var. rufescens Steph.*), mivel azonban az átmeneti színezetek egész sorozata található, a válfaj külön választása nem jogosult. *Gyllenhal* a sűrűbben pikkelyes példányokat *var. asperatus* és *Rh. remogaster* név alatt írta le.

Réteken és ugarokon nyáron vagy őszi elején *Rumex*-fajokon, de különösen *Polygonum avicularén* néha tömegesen fordul elő. Hossza 2—2.8 mm. *bruchoides Hbst.*

3. Rövid petealakú, a szárnyfedők alig hosszabbak szélességüknél, felületük egyenletesen, vagy csak apróbb foltokká tömörülő tarkázattal pikkelyszőrös --- --- --- --- --- --- --- 4

Hosszas petealakú, a szárnyfedőlek együttvéve jóval hosszabbak mint szélesek, felületük a hátsó félen mindenkor egy öbbé-kevésbé jól kivehető, rendetlenül kiszélesedő harántszalaggal 5

4 Fekete, rőtbrna csápokkal és szárákkal; alul, különösen az oldalrészeken fehéres, néha sárgás vagy rótszínű rövid pikkelyekkel sűrűn borított; a szárnyfedőkön e pikkelyzet vékonyabb, ritkább, a váltakozó közterekén néha sűrűbb, világosabb, meglehetősen egyenletesen elosztott s csak ritkán képez itt-ott kisebb, rendetlenül elszórt foltozatokat. A varraton, mint a *Rh. Castor*-nál egy élesen határolt fehér vagy rótszínű tőfolt foglal helyet, mely után a varratsáv szép feketésbarna színű, a csücsök felé gyakran kivilágosodik. A varrat tőfoltja egészen ép példányoknál a tor hátsó negyedére is átterjed, sőt ezeknél a szárnyfedők két külső közttere is egész terjedelmében sűrűn pikkelyes. (*var. conjectus Gyll.*) A tor közepén gyengén hosszbarázdás, kétoldalt a közepe mögött alig kiemelkedő, néha egészen elsimuló tompa dudorral. Elég gyakori *Rumex* típuson. Hossza 2.6—3 mm.

pericarpinus L.

Az előbbihez hasonló, valamivel nagyobb és zömökebb, éretlen példányai rőt barnák, a szárnyfedők pikkelyzete inkább tarkázott, néha a váltakozó közterekén kockázatos; a varrat tőfoltja nem oly élénk színű, nincs oly élesen határolva s hátrafelé elmosódva, néha egész szélességében tisztán húzódik végig az egész varrat mentén; az előtor hátul mélyebben barázdás, a kétoldali dudor pedig jól kifejtett, hegyesen csücsös. *Synon: Rh. gramineus F.* Az előbbinél ritkább. Hossza 3—3.4 mm.

inconspiculus Herbst.

5. Hossza 2—2.2 mm, hossz-as petealakú, fekete felület csaknem mindig kissé fénylő. Az ostorcsáp nyelének alsó fele s a czombok feketék, a csápnél megvastagodott vége s néhány tőtagja, a lábszárak és a lábak rőt barnák. Alul sűrűn fehéren vagy sárgásan pikkelyes, a szárnyfedők varratsíkja jól határolt hossz-as fehér vagy sárgás tőfolttal, azután végső negyedéig feketés, többé-kevésbé kifejezett hossz-as végfolttal. A szárnyfedők hátsó felén egy világosabb, kétoldalt hátrafelé elkeskenyülő, néha csak a váltakozó közterekén jelzett, máskor alig kivehető, de a fekete varratrész által mindenkor megszakított rendetlen czafatos vagy öblös

szélű harántsáv. Ugyanilyen, de keskenyebb harántsáv vonul kétoldalt előfelé a vállcsúcsokhoz is s egészen ép példányoknál e harántsávok a közepén egybeolvadnak. Ily tiszta példányoknál a szárnyfedelek csúcsa is fehéren foltos. Kopott példányoknál e rajzolatok, a varrat tőfoltjának kivételével egészen eltűnhetnek. A torpajzs sűrűn és erősen pontozott, a középvonalon gyengén barázdás, kétoldalt csak néha némi dudornyomokkal; oldalai sűrűn, felülete ritkábban, itt—ott tarkásan pikkelyborított. Réteken tavasz végén és nyáron szórványosan fordul elő. Synon: *Rh. guttalis Grav.* és *Rh. subfasciatus Gyll.* *perpendicularis Reich.*

Hosszas, átlag 3—3.2 mm. hosszú, alul fehér pikkelyekkel sűrűn borított; fölül fénytelen, ritkábban elszórt apróbb barnás pikkelyekkel; a varrat fehér tőpontja gyakran elmosódott, ép példányoknál tisztább s a torra is átterjedve, annak mellső széléig keskeny vonalban húzódik végig. A szárnyfedők hátsó felén egy fehér, zezugos rendetlen szélű, a varratsík által meg nem szakított harántsáv, melynek kétoldali közepéből egy rendetlen hosszúságú, néha a vállcsúcsok mögött önnálló foltot képező nyúlvány vonul előre. Egészen tiszta példányoknál még a szárnyfedelek szegélyét is sűrű fehér, a csúcsokon kiszélesedő pikkelyzet borítja. A tor hengerded s előrefelé csak mellső harmadától kezdve keskenyedik el, fölül durván és sűrűn pontozott, gyenge vonalas hosszanti barázdával, oldalai sűrűn pikkelyesek, kétoldalt a közepe előtt gyenge, néha egészen elsimuló lapos haránt dudorral. Szárak és lábak többé-kevésbé rőt barnák, a csápoknak azonban rendszeren csak a két első ostortagja világosabb. Nem gyakori *albicinctus Gyll.*

Dr. Kaufmann Ernő.

Adatok Szeged faunájához.

III.

Diptera.

Stratiomyidae: *Nemotelus uliginosus* L. VI. 9 — VII. 28. *Stratiomyia longicornis* Sc. VII. 4, 10. *Odontomyia viridula* F. VI. 9, VII. 20. *Sargus nubeculosus* Zett. V. 23 — VIII. 30,

Tabanidae: *Tabanus bromius* L. VI. 12. *Chrysops perspicularis* Loew. VI. 9; *rufipes* Meig. VIII. 2, 30; *marmoratus* Rossi VI, 23.

Bombyliidae : *Lomatia Sabaea* F. VI. 9.—VII. 24. *Bombylius punctatus* F. VI. 8—17 ; *major* L. IV 6 ; *venosus* Mikan. VII. 7. *Ploas virescens* F. V. 17.—VI. 28.

Asilidae : *Leptogaster cylindricus* Deg. V. 29—VI. 28 *Dioctria rufipes* Deg. V. 4—19 ; *longicornis* Meig. V. 20—VI 19 ; *Reinhardi* Wiedem. VIII. 20 ; *lateralis* Meig. V. 22. *Dasypogon diadema* F. VII. 6—27. *Stichopogon elegantulus* Meig. VI. 30 ; *barbistrellus* Loew VI. 9. *Asilus rusticus* Meig. V. 29—VI. 18 ; *crabroniformis* L. VI. 30—VIII. 10.

Scenopinidae : *Scenopinus glabrifrons* Meig. V. 31 ; *domesticus* Meig. VIII. 13.

Therevidae : *Thereva annulata* F. V. 14 ; *plebeja* L. V. 15—29 ; *laticornis* Loew VI. 24, 30.

Syrphidae : *Chrysotoxum intermedium* Meig. VII. 24 ; *festivum* L. VII. 1. *Paragus 4-fasciatus* Meig. V. 22 ; *bicolor* F. V. 6—VI. 18. *Pipizella virens* F. V. 6—VI. 11. *Melanostoma mellina* L. VII 7—VIII. 27. *Pelatycheirus flaviventris* Meig. IV. 20—VIII. 20. *Syrphus seleniticus* Meig. VII. 20—VIII. 9. *batteatus* Degeer VIII. 2—XI. 16. *Melithreptus dispar* Loew IV. 4—V. 5 ; *menthastri* L. V. 24. *Baccha elongata* F. IV. 20. *Volucella azonaria* Pod. VIII. 2 *Eristalis tenax* L. IV. 6—VIII. 9 ; *nemorum* L. VIII. 9—20 ; *arbustorum* L. VI. 30—VIII. 20 ; *aeneus* Sc. III. 16. IV. 6. *Helophilus trivittatus* F. VII. 24—VIII. 23. *Merodon avidus* Rossi VII—27 ; *armipes* Rond. VI. 19. *Syritta pipiens* L. V. 22—VIII. 24. *Ceria conopsoides* L. VII. 27.

Conopidae : *Physocephala vittata* F. VII. 8—VIII. 2. *Zodion cinereum* F. VII. 8—VIII. 18. *Occemyia atra* F. VII. 24—VIII. 15. *Glossigona bicolor* Meig. VII. 8, 20. *Myopa testacea* L. III. 19—25.

Muscidae.

Phasiinae ; *Phasia analis* F. VIII. 2 ; *rostrata* Egger VII. 24.

Gymnosominae : *Gymnosoma rotundatum* L. V. 25, VIII. 15.

Tachininae : *Echinomyia fera* L. VI. 30, VII. 10. *Gonia capitata* F. VI. 27—VII. 24.

Dexinae : *Mintho praeceps* Rnd. VII. 10. *Prosenia sybarita* Meig. IX. 22.

Sarcophaginae : *Sarcophaga carnaria* L. VII. 19.

Tetanocerinae : *Limnia catenata* Loew VIII. 18 ; *unguicornis* Sc. V. 31. *Sepedon spegeus* F. V. 2—X. 7.

Ortalinae : *Otites lamed* Schuk VI. 9. *Ortalis formosa* Panz. V. 9—29. *Anacampta urticae* L. VI. 13 ; *Ceroxys omissa* Meig. V. 24—VIII. 20.

Trypetinae : *Aciura femoralis* Rob. D. VIII. 15. *Onotrophes* Loew V. 24—VI. 28. *Urophora solstitialis* L. VI. 9 ; *stylata* F. VII. 28 ; *4 fasciata* Meig. VII. 12 — VIII. 15 ;

cardui L. VII. 15—VIII. 9; eriolepidis Loew V. 26, VI. 10. Carphotricha guttularis Meig. V. 14, 20. Oxyphora miliaria Schnk. V. 24—VIII. 2. Tephritis flavipennis Loew V. 25—VIII. 2; stellata F. VII. 28, VIII. 12.

Tanipezinae: Micropeza corrigiolata L. VII. 7., 24.

Chloropinae: Platycephala umbraculata F. VII. 4—VIII. 18; planifrons F. VII. 7., Euryna pubescens Meig. V. 12.

Bibionidae: Bibio marci L. IV. 4; hortulanus L. IV. 22, 29.

Hippoboscidae: Hippobosca equina L. VI. 29. Steropteryx hirundinis L. VII. 24. *Vellay Imre.*

Magyarország Donaciinái.

I.

Újabban a *Chrysomelidae* bogár-család két csoportjának hazai képviselőit vizsgáltam át. Ezek az *Orsodacne*- és *Donacia*-félék, melyek közül az *Orsodacne*-félékről megfigyeléseimet e folyóiratban már előbb közzétettem (Rov. Lap. VI. köt. 1899. 2.), most pedig a másik csoport kerülne sorra.

A *Donaciini* csoportra jellemző a hosszú első potroh-szelvény; ez olyan hosszú vagy még hosszabb mint a többi együttvéve. Hasonló képződéssel a *Sagriini* csoportnál is találkozunk ugyan, hová az *Orsodacne* genus is tartozik, de ezek könnyen különböztethetők meg az előmellnek a mellső csipők közötti bordaszerű kiemelkedése által.

Testalakjuk nagyon emlékeztet a Cerambycidákra, innen van az, hogy a régi szerzők, mint Linne, Marsham, Paykull és mások a *Leptura* és *Rhagium* nemekbe sorozták, a Fabricius által 1775-ben felállított *Donacia* név pedig csak nagyon későn került használatba.

A *Donaciini* csoportba három nem tartozik: *Haemonia*, *Donacia* és *Plateumaris*; ezek hazánkban mind előfordulnak. Különbféle vízi növényeken élnek a víz tükre fölött vagy magában a vízben. Petéiket egyenként rakják le tápnövényeikre a vízbe. Potamogeton, Myriophyllum és Ruppia-félék szárához erősen kapaszkodva a víz alatt élnek a *Haemonia*-fajok. Ezen rejtett életmód okozza, hogy olyan ritkán gyűjthetők, pedig époly nagy számban fordulnak elő, mint a többi Donaciák.

A Donaciinák legelső jó osztályozását Seidlitz adta a „Fauna baltica“ első kiadásában (1875), ezt a későbbi szerzők mind át-

vették. Seidlitz osztályozása nem természetes, hanem mesterséges, mert a czombok fogazottságán alapul, azt pedig tudjuk, hogy ez nagy variationnak van alávetve, — hiszen vannak példányok, melyeknél a rendes fogak teljesen hiányzanak. Sokkal jobb Jacobsohn orosz coleopterologus osztályozása (1892), kinek rendszerét csekély változtatással magam is használom.

Az eddig ismert Donaciákat két szerző dolgozta fel újabban és pedig az óvilágiakat (Jacobsohn*), az észak-amerikaiakat pedig Leng**); ezek alapján tudjuk, hogy összesen körülbelül 98 faj Donacia és 24 Plateumaris ismeretes.

Itt adom még a hazai fajok jegyzékét és meghatározásukra szolgáló táblázatot. A jegyzéket illetőleg meg kell jegyezmem, hogy a termőhely után levő név a gyűjtő, illetve szerző neve, ha irodalmi adat; első kerek ( ), második szögletes [ ] zárójelbe van téve. Azon példányokat, melyeket magam is megvizsgálhattam, felkiáltó jeggyel (!) jelöltem meg és ezek a M. Nemzeti Múzeum gyűjteményében vagy Wachsman Ferencz és Ehmann Ferencz urak gyűjteményeiben vannak, kik szívesek voltak anyagukat rendelkezésemre bocsátani, miért el nem mulaszthatom e helyen is köszönetemet kifejezni.

*

A Magyarországon eddig megfigyelt fajok jegyzéke :

Tribus : *Donaciini*.

1. *Haemonia* Latr.

appendiculata Panz. (*equiseti* Fabr., *mosellae* Bellev.) — Hazánkban eddig csak Szabolcsban gyűjtött Miketz A. egy példányt, mely a M. Nemzeti Múzeum gyűjteményében van. Az irodalomban is csak Kuthy¹⁾ említi ez adatot, mert Schlosser²⁾ adata, hogy Horvátországban előfordul, nem hiteles; ő ugyanis művébe, mely nem más mint Seidlitz Fauna balticájának fordítása, sok oly állatot vett fel és látott el horvát termőhelyielyel, melynek ottani előfordulása lehetetlen.

* *Jacobsohn*, Georg. Analytische Übersicht der bekanten *Donacia*- und *Plateumaris*-Arten der alten Welt. (Horae Soc. Entom. Rossicae. XXVI. 1892. 41!—437.)

** *Leng*, Charles W. Revision of the *Donaciae* of Boreal America. (Transact. Americ. Entom. Society. Vol. XVIII. 1891. 150—176.)

¹⁾ *Kuthy D.* Fauna Regni Hungariae. Coleoptera Budapest, 1897. 283. l.

²⁾ *Schlosser J. dr.* Fauna Kornjasah trojedne kraljevine. Zagrebu, 1877 p. 871

2. Donacia Fabr.

crassipes Fabr. — Budapest (Ehmann)!, Péczel és Kalocsa [Kuthy], N-Bocskó (Seifert)!, Szászrégen (Birthler, Coll. Fuss) [Bielz³], Kuthy)!

clavipes Fabr. (*menyanthidis* Gyllh.) — Budapest, Péczel [Kuthy]; Gödöllő (Coll. Csiki)!, Kalocsa [Kuthy, Speiser⁴], Nyiregyháza (Biró)!, Debreczen, Konyáritó (Frivaldszky)!, Nagyvárad Székelyhid, Pécs, Keszthely [Kuthy]; Felső-Lövő [Rothe⁵]; N.-Bocskó (Seifert)!

semicuprea Panz. (*simplex* Fabr., *Iris* Westh.) — Budapest (Biró, Coll. Csiki, Kuthy, Pável)!, [Kuthy], Rákospalota (Biró)!, Pilis [Kuthy], Péczel (Kuthy)!, Kalocsa [Kuthy, Speiser], Nagyvárad [Kuthy], Ujszeged [Vánky és Vellay⁶], Dunaörs (Biró)!, Ács, Keszthely [Kuthy], Öszöd (Ehmann)!, Pápa (Wachsmann)!, Zala-Tapolcza (Redl)!, Felső-Lövő [Rothe]; Putnok, S.-A.-Ujhely Szinna, K.-Azar [Kuthy]; Tokaj, Páczin (Biró)!, [Kuthy]; Homonna, (Mocsáry)!, Tokaj (Biró)!, Zemplén vm. [Biró⁷]; Ungvölgy (Wachsmann)!, Nagyszeben (Coll. Csiki et Fuss)!, Kercz, Medgyes, Borszék [Bielz, Fuss⁸], Brassó, Prázmár, Segesvár, Besztercze (Coll. Fuss)!, [Bielz], Déva [Mallász⁹], Tasnád (Biró)!, Peér (Biró)!, Tasnád-Szántó (Biró)!, Gyeke (Horváth, Coll. Wachsmann)!, Temesvár [Szmolay¹⁰]; Eszék (Biró)!, Horvátország (Wachsmann)!

dentata Hoppe (*chrysochlora* Westh.) — Kecskemét (Biró)!, Nyiregyháza [Kuthy], Kalocsa [Kuthy, Speiser], Nagyvárad (Mocsáry)!, [Kuthy]; Öszöd (Ehmann)!, Ungvölgy (Wachsmann)!, Nagyszeben [Bielz, Kuthy].

*versicolore*a Brahm. (*bidens* Oliv., *cincta* Germ.) — Nagyszeben [Bielz, Kuthy], Erdély (Coll. Fuss)!, [Bielz¹¹], Fuss]; Szeged [Vánky és Vellay].

³) *Bielz E. A.* Siebenbürgens Käferfauna. Hermannstadt, 1887

⁴) *Speiser F.* Kalocsa környékének bogárfaunája. Kalocsa, 1893.

⁵) *Rothe.* Verzeichniss der Coleopteren Oberschützens. Wien, 1868.

⁶) *Vánky és Vellay.* Adatok Szeged vidékének állatvilágához. Szeged, 1894.

⁷) *Biró Lajos.* Adatok Zemplén megye természetrajzi ismertetéséhez. Dr. Chyzer Kornél gyűjteményének bogarai. Budapest, 1883.

⁸) *Fuss, Carl.* Verzeichniss der Käter Siebenbürgens, nebst Angabe ihrer Fundorte. Kronstadt, 1869.

⁹) *Mallász József.* Déva bogárvilága. (Orv.-Termtud. Értesítő XX.) Kolozsvár, 1899.

¹⁰) *Szmolay Vilmos dr.,* Temesvár környékén észlelt téhelyröptü rovarok ismertetése. Temesvár, 1875.

¹¹) *Bielz E. A.* Systematisches Verzeichniss der Käfer Siebenbürgens. JVerh. u. Mi th. Naturw. Ver. Hermannstadt. II. Bd, 1851.)

Malinovskyi Ahr. — Budapest [Frivaldszky¹²], Kuthy]; Péczel, Nyiregyháza [Kuthy], Kalocsa [Speiser, Kuthy]: Pápa (Wachsmann)!; Putnok [Kuthy]; N.-Bocskó (Seifert)!

Malinovskyi Ahr. var. arundinis Ahr. — Eddig *Donacia fennica* Payk. név alatt szerepelt a magyar bogarászati irodalomban egy hagyományos rosz determinálás folytán, ez tehát faunánkból törlendő és ismert termőhelyei ide sorolandók. — Budapest (Kuthy)! [Frivaldszky, Kuthy], Kalocsa [Kuthy, Speiser]; Szeged [Vánky és Vellay]! Öszöd (Ehmann)!; S.-Lád, Nagy-Mihály [Kuthy, Bíró]; Ungvár, Bátyu [Kuthy]; Bártfa (Mihalovics)!, N.-Bocskó (Seifert)!; Peér (Bíró)! [Kuthy].

sparganii Ahr. — Hazánkban eddig csak Beczkón találta Brancsik¹³) [Kuthy]; magam hazai példányt még nem láttam.

aquatica Linn. (dentipes Fabr., vittata Oliv.) — Budapest, Keszthely, Pécs, Beczkó, T.-Szt.-Márton [Kuthy]; Trencsén (Brancsik)!, Jászó [Kuthy]; S.-A.-Ujhely, Szőlőske [Bíró, Kuthy]; Nagyvárad (Mocsáry)!, Felfő-Lövő [Röthe]; Kerz (Coll. Fuss)!, Nagycsűr, Kakasfalva [Fuss, Bielz]; Brassó [Bielz]; Nagyszeben [Ormay¹⁴].

brevicornis Ahr. (platysterna Thoms.) — Budapest (Pável)!, Konyárító (Frivaldszky)!, Kalocsa [Speiser, Kuthy]; Besztercebánya [Kuthy]; Nagyszeben [Bielz, Kuthy]; Erdély [Bielz, Fuss].

impressa Payk. (brevicornis Kunze). — Budapest, Péczel, Nyiregyháza, Konyár [Kuthy]; Kalocsa [Speiser, Kuthy]; Szeged [Vánky és Vellay]; Trencsén [Brancsik, Kuthy]; Medgyes (Coll. Fuss)! [Bielz, Fuss, Kuthy]; Szászrégen [Bielz, Kuthy]; Déva [Mallász]

limbata Panz. (lemnae Fabr.) — Budapest, Péczel, Nyiregyháza, Nagyvárad [Kuthy]; Kalocsa [Speiser, Kuthy]; Zala-Tapolcza, Kis-Tapolcsány, Putnok [Kuthy]; S.-A.-Ujhely, Varannó, Torna, Páczin (Bíró)!, Tokaj [Kuthy]; Homonna (Mocsáry)!, Zemplén. [Bíró]; Gilvács (Vellay)!, Nagyszeben (Coll. Csiki)! [Ormay, Kuthy]; Sellemberk (Coll. Csiki)!, Szelindek: Branisch erdő (Coll. Fuss)!, Medgyes, Nagycsűr, Prázsmár [Bielz, Kuthy]; Ulma Herkulesfürdő, Rumunyest (Pável)! [Kuthy].

limbata Panz var. unicolor Westh. — Gilvács (Vellay)!

¹²) *Frivaldszky János.* Budapest és környéke állattani tekintetben. Rovarok. Budapest, 1879.

¹³) *Brancsik Károly dr.* Trencsén megye téhelyröpiének felsorolása. Trencsén, 1879.; I. Toldalék. 1882.; II. Toldalék. 1886.

¹⁴) *Ormay Sándor.* Adatok Erdély bogár-faunájához. Nagyszeben, 1888.

Brassó : Czenk (Méhely) !, Erdély (Coll. Fuss) ! ; Rumunyst (Pável) !, Temesvár, Herkulesfürdő [Kuthy] ; Grebenác (Pável) !

bicolora Zschach. (*sagittariae* Fabr.) — Budapest (Pável) !, Visegrád (Biró) ! ; Szeged, Réka [Vánky és Vellay] ; Kalocsa [Speiser] ; Kőszeg (Pável) !, Tokaj, Gombos (Biró) !, Homonna (Mocsáry) ! ; Zemplén [Biró] ; Nagyszeben (Coll. Fuss) ! ; Kistorony [Fuss, Bielz] ; Fogaras, Brassó [Bielz].

obscura Gyllh. — Nyiregyháza [Kuthy] ; Szeged [Vánky és Vellay] ; Brassó : Czenk [Méhely ¹⁵], Kuthy] ; Medgyes [Bielz, Fuss, Kuthy] , Hungaria (Frivaldszky) !

antiqua Kunze (*simplicifrons* Lac., *brevicornis* Gyllh., *gracilis* Suffr.) — Budapest (Frivaldszky) !, Piller-Peklén (Vellay) ! ; Nagycsür (Coll. Fuss) ! ; Ulma [Kuthy] !

thalassina Germ. — Budapest (Pável) !, Nagyvárad [Kuthy] ; Kalocsa [Speiser, Kuthy] ; Felső-Lövő [Rothe] ; Besztercebánya ; Beczkó, Putnok, S.-A.-Ujhely [Kuthy] ; Piller-Peklén (Vellay) ! ; Nagyszeben [Kuthy] ; Nagycsür [Bielz, Fuss, Kuthy] ; Ulma (Frivaldszky) !

thalassina Germ. var. *porphyrogenita* Westh — Nagycsür (coll. Fuss) ! [Kuthy].

vulgaris Zschach. (*typhae* Ahr., *concolor* Westh. — Budapest (Pável, Ehmann) !, Péczel [Kuthy] ; Kalocsa [Speiser, Kuthy] ; Keszthely (Dreher) !, Körtvélyes (Biró) !, Réka (Biró) !, Nagycsür, Medgyes [Kuthy] ; Nagyszeben (coll. Fuss) !, Szamosujvár [Ormay, Kuthy].

simplex Fabr. (*linearis* Hoppe, *aeruginosa* Westh., *aurichalcea* Westh.) — Budapest (Pável) [Kuthy] ; Kalocsa [Speiser, Kuthy] ; Zala-Tapolca [Kuthy] ; S.-A.-Ujhely [Biró, Kuthy] ; Nagycsür [Bielz, Fuss, Kuthy] ! ; Nagyszeben [Ormay, Kuthy].

simplex Fabr. var. *pulcherrima* Hummel (*atrocoerulea* Westh.) — Faunánkra új alak. Zala-Tapolca (Redl) !

tomentosa Ahr. — Peszér (Polinszky) ! ; Kalocsa [Speiser, Kuthy] ; Nagy-Mihály, Szomotor [Kuthy, Biró] ; Oravicza (Pável) ! [Kuthy] ; Hungaria (Frivaldszky) !

cinerea Hbst. (*hydrocharis* Fabr., *tarsata* Panz.) — Budapest, Péczel (Kuthy) ! Kalocsa [Speiser, Kuthy] ; Nyiregyháza [Kuthy] ; Szeged [Vánky és Vellay] ; Öszöd (Ehmann) !, Szomotor (Biró) !, N.-Bocskó (Seifert) !, Szászrégen [Kuthy], Czód, Gyeke [Bielz, Fuss, Kuthy], Déva [Mallász].

¹⁵ Méhely Lajos. „Adatok a Barczaság bogárvilágának ismeretéhez“ és „Ujabb adatok Erdély s különösen a Barczaság bogárvilágának ismeretéhez.“ (Orv. termtud. Értesítő. 1889. és 1890)

3. *Plateumaris* Thoms.

discolor Panz. (*comari* Suffr., *protens* Kunze) — Rákospalota (Biró)!, Keszthely [Kuthy], S.-A.-Ujhely, S.-N.-Patak, A.-Bereczki, Lelesz, Varannó [Biró, Kuthy]; Luhi, Fajnavölgy [Kuthy]; Brassó, Zernest [Méhely, Kuthy]; Kerczihegység, Segesvár [Bielz, Kuthy]; Nagyszeben (coll. Csiki)!, Gyeke (Horváth, coll. Wachsmann)!, [Herman, Bielz, Kuthy].

sericea Linn. — Rákospalota (Biró)!, Kalocsa [Speiser]; Felső-Lövő [Rothe]; Szeged [Vánky és Vellay]; Temesvár [Szmolay]; S.-A.-Ujhely, Mihályi [Biró]; Déva [Mallász]; Szászujfalu (Coll. Fuss)!, Nagyszeben, Besztercze [Bielz, Fuss], Brassó [Bielz]; Gyeke [Herman, Bielz].

sericea L. var. *festucae* F. (*violacea* Hoppe, *atropurpurea* Westh.) — Budapest (Ehmann)!, Rákospalota (Biró)!, Kalocsa [Speiser, Kuthy]; Szászujfalu (coll. Fuss)!, Gyeke (Horváth, coll. Wachsmann)!, Temesvár!

sericea L. var. *micans* Panz. — Öszöd (Ehmann)!, Szent-Gotthárd (Horváth, coll. Wachsmann)!, Nagyszeben (coll. Csiki)!, Szászujfalu (coll. Fuss)!, Bánság (coll. Fuss)! — Faunánkra uj.

sericea L. var. *armata* Payk. (*discolor* Panz.) — Budapest (Pável)!, Kalocsa [Kuthy]; Rákospalota (Biró)!, Öszöd (Ehmann)!, Szászujfalu (coll. Fuss)!, Gyeke (coll. Wachsmann)!

sericea L. var. *nymphaeae* F. (*aeuea* Hoppe) — Budapest (Ehmann)!, Nagyszeben (coll. Csiki)!, Szászujfalu (coll. Fuss)!, Bánság [Heyden ¹⁶], Kuthy]

braccata Scop. (*nigra* Fabr.) — Budapest, Péczel, Konyáritó (Frivaldszky)!, Pécs [Kuthy]; Öszöd (Ehmann)!, Mező-Záh (Wachsmann)!, Kolozsvár (coll. Fuss)!, [Fuss, Bielz, Kuthy]; Szeged [Vánky és Vellay], Ulma (Frivaldszky)!, [Kuthy].

consimilis Schrnk. (*discolor* Hoppe, *rufipes* Fabr.) — Ujszeged [Vánky és Vellay], Öszöd (Ehmann)!, Pápa (Wachsmann)!, Felső-Lövő [Rothe], Luhi [Weise ¹⁷]; Fajnavölgy [Frivaldszky ¹⁸]; Kuzi, Ungvölgy (Wachsmann)!, Mármaros (Frivaldszky, Pável)!, Parád (Pável)!, Bártfa (Biró)!, O.-Ruszka (Biró)!, Nagyvárad (Mocsáry)!, Bihar (Frivaldszky)!, Tasnád (Biró)!, Tihuczsa (Pável)!,

¹⁶) Heyden L. von. Ueber *Plateumaris sericea* L. u. *discolor* Panz. (Deutsche Entom. Zeitschrift. 1883. 209.)

¹⁷) Weise Julius. Coleopt. Ergebnisse einer Bereisung der Czernahora (Verh. Naturf. Ver. Brünn. XIV.)

¹⁸) Frivaldszky János, Adatok Mármaros vármegye faunájához. (Math. term. tud. Közlem. IX. 1873. 5. sz.)

Kolozsvár (coll. Fuss)! Nagyszeben (coll. Csiki)! [Ormay]; Nagycsűr (coll. Fuss)!, Kercz (coll. Fuss)!, Szászuifalu, Fenyőfalva, Medgyes [Bielz, Fuss]; Szászrégen (Fuss); Brassó [Bielz]; Verestorony, Gyergyó-Tölgyes [Ormay]; Malomvíz (Pável)! Déva [Mallász]; Buziás [Szmolay].

consimilis Schrnk. var. *variabilis* Kunze. — Eddig csak Méhely¹⁹ gyűjtötte a Vidombák völgyében a Bucsecs alatt és a bodzái hegység völgyeiben [Kuthy].

affinis Kunze (*abdominalis* Oliv.) — Budapest (Pável)!, Rákospalota (Biró)!, Nyiregyháza [Kuthy]; Kalocsa [Speiser, Kuthy]; Ács [Kuthy]; Felső-Lövő [Rothe]; Beczkó [Kuthy]; S.-A.-Ujhely (Biró)! [Biró, Kuthy]; Nagyvárad (Mocsáry)!, Nagyszeben (coll. Csiki)! [Ormay, Kuthy]; Szászrégen, Kolozsvár [Bielz, Kuthy]; Görgény völgy (Fuss); Temesvár, Ság [Szmolay, Kuthy].

rustica Kunze. — Kalocsa [Speiser, Kuthy]; Szeged [Vánky és Vellay].

Csiki Ernő.

A hesszeni légy ellen való védekezés.

A hesszeni légy (*Cecidomia destructor*) egy szunyogforma kis legyecské, mely úgy Európában, mint Amerikában a búza-termésben már többször egész vidékekre, sőt országokra kiterjedő pusztításokat okozott. A jelentéktelen kinézésű rovar oly módon válik kártékonyná, hogy álczái a fiatal búzaszárakat megrongálják és tönkre teszik; csekélyebb mértékben élőködnek a rozs- és árpavetésekben is.

A rovar nőténye ugyanis parányi petéit ősz elején szeptember havában a vetések leveleire tojja; a petékből kikelő kis kukaczkok a szár és a levélhüvely közé vándorolnak be és a levélhüvely tövében megtelepedve, a gyöngye szár nedvét szivogatják. Az ily nagyobb mértékben megtámadott zsenge növénykék ennek folytán elsárgulnak, elfonyadnak és kivesznek.

A hesszeni légynek ősszel (augusztus elejétől október hó közepéig), hogyha az időjárás meleg és kellőképen esős is, két, esetleg több ivadéka is lehet (hiszen egyik másik ivadék 14—16

¹⁹⁾ Méhely Lajos. Erdély új és ritka bogár fajai. (Orv. termtud. Értesítő. XX. 1895.)

nap alatt is elérheti teljes kifejlődöttségét). És ebben a gyors és tömeges szaporodásában rejlik a veszedelem. Nem csoda ezután, hogy a szépen kikelt vetés 2—3 hét lefolyása után tökéletesen kipusztul.

A hesszeni légy kukacjai (teljesen kinőtt korukban 3 mm kosszúak) a szárákban a levélhüvely védelme alatt telelnek át és ott hosszúkás idomú barnás bábokká változnak, melyekből a 3 mm hosszú fekete legyecskék április havában bujnak elő. Alig hagyta el a kis légy bábtakaróját, csakhamar párosodik s a nőtény azután haladéktalanul megkezd a peterakást. E célra a már szárba indult őszi vetéseknél az alsó leveleket választja ki és barnás petéit azoknak felső lapjára helyezi. A parányi petékből, melyek szabad szemmel alig láthatók, a fiatal és lábatlan kukacok már néhány nap múlva kikelnek és azonnal az illető levél tövéhez vándorolnak; odaérve megállapodnak s a levélhüvely védelme alatt töltik álcaállapotuk egész idejét.

Hogyha meleg és esős a tavasz és akad kevésbé fejlett búza, akkor a hesszeni légy tavasszal is 2—3 nemzedéket ad; ezek azonban nem egyszerre rajzanak, hanem csoportonként úgy, a hogy az idő kedvez nekik. Egy része a hesszeni légy bábjainak elhiever egész nyáron át és nem kél ki; más része, a melyet esetleg harmat, eső ért és ha az idő is meleg, kikel és szaporít. Ez adja tehát magyarázatát annak, hogy a zöld tárló, vagy pl. jégeső után az árva rozs nyár derekán (július végén, augusztus elején) is igen fertőzött lehet e rovarról.

A tavasszal megtámadott őszi vetéseknél tehát a hesszeni légy alulról fölfelé az első, vagy második bütők fölött található; a tavasziaknál ellenben épen úgy, mint őszkor, az őszi vetéseknél tapasztalhatjuk, közvetlenül a gyökér fölött van letelepedve. Míg azonban ősszel a megtámadott gyöngye szárák, mint fentebb láttuk, mind kivesznek, addig; az tavasszal nem esik meg, mert a kukacoknak rendszeren nem sikerül már a megerősödött növényt egészen előlni. A növény szár tovább nő tehát, de a tápláló nedvét szívó kukacok letelepedése helyén annyira meggyengül, hogy később nem bírja el a szalmaszál súlyát, hanem előbb-utóbb eltörik. Az ilyen gabonaföld aztán olyan, mintha valaki készakarva össze-vissza gázolta volna: a gyöngén fejlődhetett kalászkok is jóformán mind üresek.

E szerint a hesszeni légy kárt tehet ősszel és tavasszal is: hogy a kettő közül melyik nagyobb, az attól függ, hogy mikor

kedvezett a hesszeni légynek az időjárás jobban. Annyi bizonyos, hogy a kár egyaránt nagy lehet akár ősszel, akár tavasszal.

Habár a hesszeni légy újabban Magyarországon nem okozott károkat, mégis egyrészt, hogy a veszedelem újból való elhatalmasodásának, másrészt, hogy a netalán mégis itt-ott lappangó kis fertőzésnek elejét vegyük, feltétlenül szükséges, hogy minden gabonatermő vidéken az ezen kártevő ellen legolcsóbb, de egyúttal legjobb eredményt adó eljárást évről-évre állandóan alkalmazzuk. Ez az előzetes eljárás a *csalogató vetéseknek* alkalmazása, alkalmazásuk ideje pedig az aratástól az őszi vetés ideje közé eső időszak.

A csalogató vetések abból állanak, hogy minden táblában, mely gabonaneművel volt bevetve, vagy a mely mellett az ilyennel bevetett tábla volt, már augusztus utolsó, vagy szeptember első napjaiban több helyen néhány barázdányi őszi gabona, vagy árpa vetendő, mely célra a legsilányabb minőségű, de minden gyommagtól és kivált a golyóüszögtől (*Tylenchus-* vagy *Anguillulá-*tól) tiszta vetőmag is használható. Ezek a csalogató vetések arra valók, hogy a hesszeni legyek ezekbe rakják petéiket. Minthogy pedig ősszel (augusztustól október közepéig) a hesszeni légynek — mint láttuk — két, esetleg több ivadéka is lehet, azért tanácsos a csalogató vetést is 2—3 ízben megismételni. Az ilyen csalogató vetés azután, ha a hesszeni légy fehér kukaczat (álczáját), vagy barna bábját benne találjuk, azonnal, de okvetlenül a rendes vetés előtt, vagy legkésőbb a tél beállta előtt jól alászántandó, ügyelvén arra, hogy az összes csalogató vetés s annak minden szála tökéletesen föld alá kerüljön és így belőle a légyraj sem az őszi folyamán, sem a jövő tavasz elején ki ne szállhasson, hanem a föld alatt elpusztuljon. Igen ajánlatos az ilyen alászántott csalogató vetésnek a lehengerezése is.

A csalogató vetéssel egyazonos jelentőséggel bír az aratás után kizöldült szántóföld (u. n. *zöld tarló*, *árva búza*, *árva rozs*), a mennyiben a nyár végén vagy őszi elején rajzó hesszeni légy ellepí ezt a zöld tarlót is és úgy él benne, mint a csalogató vetésben. Ez oknál fogva tehát az ilyen vetés (zöld tarló) a rendes őszi vetés előtt, vagy még korábban csakúgy alászántandó, mint a fentebb ismertetett csalogató vetés.

Minthogy a légy második nyári nemzedéke szeptemberben szokta petéit lerakni, tanácsos, hogy az őszi vetést minél későbbre (október 12-ik utániig) halaszszuk, hogy mire a vetés kikel, a legyeknek már semmi nyomuk se legyen.

A nagyobb mértékben megrongált és tönkretett vetéseket legcélszerűbb kora tavasszal minél előbb jó mélyen beszántani; ezzel nemcsak azt érjük el, hogy a légy bábjai megsemmisülnek, hanem hogy az illető földterületet, a melyről különben is silány termés lett volna várható, még másképen is ki lehet használni, nevezetesen kapás növények termelésére fordítani.

A nyári nemzedék kipusztítására ajánlható a tarló leégetése, a mennyiben pedig a bábok a gabonaszárak alsó bütykén vannak elhelyezkedve, előnyösebb hosszú tarlót hagyni, hogy akként lehetőleg valamennyi báb elégethető legyen.

Sokkal célszerűbb ennél a tarlót aratás után azonnal minél mélyebben leszántani, a mely eljárással a legyek további fejlődését megakasztván, az őszi vetések a légy támadásaitól lehetőleg megóvatnak.

Mindezeknek a védekezéseknek azonban csak akkor lesz kellő eredménye, ha azokat nemcsak egyes gazdák, hanem a megtámadott vidéknek lehetőleg valamennyi birtokosa alkalmazza.

Jablonowski József.

Adalék a lepkék biológiájához.

I.

Az összes lepkészeti kézikönyvek a gyűjtőnek, és kivált a kezdőnek melegen ajánlják, hogy a lepkéknek hernyókból való tenyésztésére különös figyelmet fordítson, és méltán, mert számos fajból különben csak igen ritkán, vagy egyáltalában nem kaphat tiszta üde példányokat. A módjáról és az időről azonban miként, hol és mikor található az egyes hernyófaj, arra nézve semmi nemű utasítást nem talál. Többnyire egyszerűen csak az mondatik, hogy „a hernyó májusban tölgyfán él“ vagy efféle, de vajon nappal vagy éjjel kell kopogni, a fa törzsén a kéreg hézagai közt, vagy a fa alatt száraz lomb alatt, avagy a földben keresendő, — arról hallgatnak a tanácsadók. Erre nézve a legtöbb esetben szerencsés véletlennek köszönheti, ha az oly felfedezésre vezet, mely a tapasztaltabb gyűjtők előtt régtől fogva ismeretes, de a kik azt sok esetben titokként őrzik.

Nem kevésbé fontos tudni, hogy a talált hernyókat miként lehet legcélszerűbben felnevelni; mert habár azok legtöbbjével

chablonszerűen lehet elbánni, van elég olyan is, mely különös és gondos ápolást, individuális elbánást igényel.

Ennélfogva azt hiszem, hogy kivált a fiatalabb tenyésztőnek némi szolgálatot teszek, a midőn *Anker Lajos* és *Langnerth József* elhunyt jeles budapesti lepkészeknek birtokomban levő feljegyzéseiből azoknak, a hernyók és lepkék életmódjáról és tenyésztéséről sok évi tapasztalaton alapuló megfigyeléseit és feljegyzéseit íme közlöm s egyúttal saját tapasztalataimat is beleszövöm.

Ámde a tapasztalt biologus is fog itt némi használhatót találni, mert csak oly adatokat hozok fel, a melyek a kézikönyvekben foglaltaktól eltérnek, vagy azokban teljesen hiányzanak. Oly fajokról, melyekről új adattal nem járulhatok, nem szólok, valamint azokról sem, a melyeket más alkalommal bővebben tárgyaltam.

Ez igénytelen adatokat végig olvasva, bizonyára minden lepkész egyetért velem abban, hogy a hernyók tenyésztése s a lepkék játszi életének megfigyelése az újnak és érdekesnek kifogyhatatlan bányája.

Az egyes fajokra teendő megjegyzéseimre áttérve, csak azt jegyzem még meg, hogy az előfordulást illető adatok, ha az ellenkezőt nem említem, Budapest környékére vonatkoznak.

Pieris Daplidice L. Négy-öt, csaknem szakadatlan ivadékban márcz. közepétől május 10-ig (var. *Bellidice*), máj. végétől jul. elejéig, jul. közepétől aug. közepéig, aug. végétől szept. végéig és okt. 10. (egy ízben.) — Hernyója vadrepezen, ritkábban rezedán május, júliusban és aug. elejétől csaknem okt. végéig: az utóbbi kétségkívül kettős ivadék, mert már aug. 26-án akad elbábozásra kész, és okt. 23-án még egészen fiatal hernyó. Téves *Rössler* azon állítása, hogy a hernyó azért található ritkán, mert levelek közé szövi magát; a hernyó fiatal korától fogva szabadon él a tápnövényen; különben egyetlen *Pieris*-hernyó sem él szövedékben.

Vanessa xanthomelas Esp. Budapesten csak egyes helyeken jun., júliusban. — A hernyó, májusban társasan fűzön élven, 1891-ben szokatlan mennyiségben volt található. Keresése közben különös inyenczre akadtam. Ültetett fiatal fűzfán csaknem teljesen kifejlett *xanthomelas* hernyót vettem észre, de már csak keveset; a többi elbábozás végett már lemászott, de ezeket szomorú sors várta. A 3—4 cm. vastag fatörzsön ugyanis, fejjel fölfelé és sováran felpislantva, egészen gömbalakú leveli béba ült, a mely a lemászott hernyókat nyilván egyenként fogadta és minden teketória nélkül a túlvilágba, vagyis tág gyomrába juttatta s immár a többit is várva várta. Fricskát adtam neki, mire igen megbotránkozva

hangos „kvak“-kal elugrott. Azután leszedtem a megmaradt hernyókat, melyek — miként a legtöbb Vanessa hernyó, még ha nem is egészen „kész“, — odahaza azonnal bábozódni kezdtek. — *Langerthnek* egyik jegyzete szerint ő a Sashegyen máj. 5-én *xanthomelas*-lepkét fogott. Ez kétségkívül csakis kitelelt példány lehetett: ezen fajnak kitelelésére nézve az első biztos adat.

V. antiopa L. Jun. végétől jul. végéig és okt. 14-én, valamint kiteleve, április végéig. — A hernyó jun. elejétől jul. közepéig társasan fűzön. — A lepke harcszakész vitéz. 1897. július havában egyszer délután korhadt fűzfához értem, melynek lelógó ágai alatt egy *antiopát* láttam, de csak akkor, midőn szinte meglöktem. Minthogy nyilván épen akkor kelt ki, két ujjammal akartam megfogni, ő azonban, a helyett, hogy elröpült volna, védekezésre fogta a dolgot s ujjaim hegyének haránt irányban helyezkedett el: néhányszor ismételtem a támadást s azt mindannyiszor ugyanaz az oldalgás követte. Minthogy azonban további játszadozásra sem kedvem, sem időm nem volt, hirtelen megfogtam s oda szállí ottam, a honnan nincsen visszatérés.

Zygaean laeta Hb. Jun. elejétől aug. elejéig. — Hernyója máj. végétől jul. elejéig *Eryngium campestrén*, leginkább azonban *Heracleum spondyliumon*. Peszéren jun. 7-én a hernyót, bábót és lepkét egyidőben találtam. — A hernyó hosszabb fehér szőrzetű a *Z. punctum*-nak kizárólagosan *Eryngiumon* élő s a *Z. carniolica*-nak szintén igen hasonló hernyójánál.

Arctia maculosa Gern. Máj. elejétől jun. közepéig. — Hernyója legelőkön és mezőkön *Galium verumon*; nagyobb beföttes tüvegben kell tenyészteni, a mely félig gyepvel van kitöltve; ennek hasadéakai közt szokott elgubózni. Bábnyugalma 14—21 napig tart.

A. casta Esp. Májusban. — Hernyója jun. végétől csaknem aug. végéig — Anker szerint — *Asperula* közelében kövek alatt; én éjjel (lámpással) vagy korán reggel mindig *Galium verumon* találtam.

A. Aigner Lajos.

Különfélék.

A rovarok nemi ösztönének erejét újabban észleltem meg az *Oenertia dispar*-nál. Nehány év előtt több hím lepke ródult be ablakom felső tábláján, mely folyton nyitva áll, míg az ablak többi részét hernyók tenyésztésére rendeztem be, benne hagyván a bábokat is. Így kelt ki benne 1—2 *dispar*-nőstény is, mire csak a hímek figyelmeztettek. Megjegyzem, hogy lakásom a város közepén van s így a hímek a frissen kelt nőstényt igen messziről érezték meg. De ennél meglepőbbet tapasztaltam az idén. A tavaly milliószámra hemzseggő állat az idén ritkaság számba menvén, júl. 23-án hoztam haza egy hernyót, mely hazaérkeztemkor bábozódni kezdett. Nem háborgattam, aug. 6-án azonban előszedvén az illető dobozt, abban kikelt nőstény lepkét találtam, fel is tűztem. az üres bábót pedig kivettem és a dobozba két kemény tojást téve, a Svábhegyre mentem. Itt dél felé elköltöttem a két tojást, de alig, hogy kivettem a papirból, már ott termett néhány *dispar*-hím. Eleinte azt hittem, hogy a tojás szaga vonzotta őket, majd eszembe jutott, hogy talán a nőstény szaga rátapadt a papírra is. Erről meggyőződő, felnyitottam a dobozt és csakugyan, a hímek most abba röppentek és bensejét körülrajzolták szüntelenül és jó scká, mert a mit kerestek, azt nem találták. Rendkívül finom kell, hogy legyen a hím érzéke, a mily rendkívüli erős lehet a nőstény bűze is. A. L.

A fecske fészkek lakói. Egyik trencsényi barátomnak a házában sok fecske ütötte fel a tanyáját. A főerdész úr ezeket a fészkeket még a fecskék érkezete előtt leverette s ez alkalommal figyelemmel volt azok tartalmára s azt összeszedve, megküldte nekem. A küldött üvegcsőben találtam vagy 300 *Cimex hiruudinis*-en kívül 2 *Attagenus pelli*, 1 *Att. 10-punctatus*, 2 *Halticát*, 2 fehér kis pókfajt és sok hosszúkás vékony *Pulexet*. Az *Attagenusok* könnyen ledörzsölnődnek, a találtak pedig nagyon szép fehér pettyekkel voltak ellátva, a miből azt következtetem, hogy azok a fészkekben fejlődtek ki. Dr. Braucsik Károly.

Gölniczbányai lepkék. Vidékünk eltérések létrehozására úgy látszik, kevésbé alkalmas, flórája valószínűleg nem eléggé változatos. Epinephelék és Coenonymphák albínistikus eltéréseit évek előtt többször észleltem; de akkor ilyenekről nem igen volt szó: többnyire kopott példányokként tekintetbe nem vettem. A mi aberrációt vagy variációt bírok, annak többnyire már van neve, p. o. *Apatura Jole*, *Argynnis Eris*, *Epinephele hispulla* stb. De van néhány igen érdekes fajváltozatom is p. o. egy *Nemeobius lucina* és egy *Agrotis segetum*. Az igen ritka *Agrotis recussát* csak egy ízben találtam itt s azóta hiába kerestem. Évekkel ezelőtt érdekes

Noctuát fogtam, a melyet sem magam, sem mások meg nem tudtak határozni, míg végre Dr. Staudinger azt jegyezte meg róla: „*Neuroni. cespitis* aberrans, a tudomány eddig nem ismerte.“ Az állatot kértére magángyűjteménye részére átengedtem neki. A megnyitven visszaemlékezem rá, egészen hamúszínű és teljesen rajz nélkül volt, minélfogva a R. L. III. köt. 12. füzetében Gölniczbanya lepke-f. unájának jegyzékében mintegy saját magam számára *ab. gris.a*-nak jelöltem. Lehet, hogy Staudinger, ha Lepke-katalógusát újabb kiadásban közzé bocsátja, ezt a fajváltozatot is fel fogja említeni.

Hudák Ede Ágost.

Erdekes rovar-jelenség Két évvel ezelőtt, 1897. június hó vége felé, egy csűrnek a kátránylemezes fedelét kátrányoztattam be verőfényes meleg napon, a mikor nagy meglepetésemre, de egyúttal nagy bosszúságomra is fücsa rovarjelenségnek voltam a szemtanuja. Az erősen tűző nap sugara a frissen bekátrányozott tetőre hatva, ott a kátrányt még folyósabbá tették s annak síma felületéről erősen visszatükröződtek. E közben a levegőből egyre másra potyogtak a vízrovarok a tűkörfényes kátrány felületére, de természetesen azonnal oda is ragadtak. Ez a rovarhullás a déli órákban oly nagy mérteket öltött, hogy a frissen bekátrányozott tető felszíne csakhamar egészen eltorzult. A kátrány felületére hullott rovaroknak mintegy 90%-a *Notonecta* volt; — a többi is a vízben élő poloskafé ekhez tartozott, míg vízi bogarakat nem észleltem közöttük. Ismeretes dolog, hogy nyáron a szabadban befestett tárgyakhoz számtalan apró rovar tapad. Ez a jelenség azonban az általam észlelt esettel éppen nem azonos, mert a frissen festett tárgyakhoz tapadó rovarok oda vagy véletlenül, röpködésük közben vetődnek, szél által sodortatnak stb., vagy pihenni szándékoznak, odatelepülnek s odaragadnak, végre némelyeket az olajos festék szaga odacsalogatja, míg az általam észlelt esetben a rovarok *optikailag csalódnak*, a szurok fénylő felületét víztükröknek tartják s így egészen biztosan vetik magukat rá. Arra is gondoltam, hogy az így idetapadt s kizárólag vízben élő rovarok tán a kátrány gőzétől elkábítva hullanak a tetőre. Ezt a föltevést azonban csakhamar megzafolta azon észlelet, hogy nem csupán a tető fölött közvetlenül elvonuló rovarok estek a tetőre, hanem távolabbról is repültek oda s nem egyszer tisztán láttuk, a mint oldalról nyílsebeseen jöttek, míg másrészt a nem vízben élő, de a verőfényes napon nagy mennyiségben röpködő más rovarokból csak elenyészően csekély s véletlenül odajutott példány tapadt a kátrányra.

Dr. Kaufmann Ernő.

Silpha-bőség. Ez idén is bőven kijutott Trencsén vármegyének a cserebogár miseriából, daczára minden óvintézkedéseknek vagyis rendeleteknek. A Lövölde körüli ligetecskében azonban a katonaság szorgalmasan lerázta a vígan pusztító bandát. A mint így sétálva egy rakás összetiport cserebogár mellett elhaladok,

látom hogy azok hullámzó mozgásban vannak s amint egy fácskával piszkálni kezdek benne, rendkívüli mennyiség *Silphára* akadok: nem túlzok, ha azt mondom, hogy minden egyes cserebogárra egy-egy *Silpha* esett. Volt a közt *atrata*, *sinuata* és *rugosa*, azonfelül néhány *Staphylinida* is. *Dr. Brancsik Károly*.

Magyarországi legyek. Megjelent a „Magyar Birodalom Állatvilága“ újabb füzeté: Diptera, szerkesztette *Thalhammer János*, közreműködtek *Szépligeti Victor*, ki a Cecidomyidákat, és *Kohant Rezső*, ki a Pulicidákat dolgozta fel. Az előző röviden ismerteti a hazai dipterologia fejlődését, mely voltaképen *Koy Tóbiással* veszi kezdetét. Ő utána gyűjtöttek *Frivaldszky Imre* és *János*, *Török József*, *Mocsáry Sándor*, *Tömösváry Ödön*, *Geyer Gyula*, *Dr. Brancsik Károly*, *Petricskó Jenő*, *Bálint Sándor*, *Dr. Czekelius D.*, *Kimałowicz Mór*, *Pável János*, *Pungur Gyula* és *Madarassy László*, ki gyűjteményének leírását azonban be nem fejezhette. Igen tekintélyes gyűjteményeket hoztak össze *Biró Lajos*, valamint *Dr. Chyzer Kornél*. A szaknak speciális művelője azonban csak *Kowarz Nándorban* támadt, míg a legújabb időben *Thalhammer János* és *Dr. Kertész Kálmán* kiváló szorgalommal foglalkoznak a magyar dipterológiával. A 76 lapra terjedő füzetben 2921 légyfaj van felsorolva.

Fénytárasztó női ruha. Az indiai alkirály Benaresben nagyszámú előkelő vendég számára kerti mulatságot rendezett, a melyen egy orosz grófnőnek toilettje nagy féltűnést okozott. A hölgy, valóságos szőke szépség, kivágott fekete selyembrokat ruhát viselt, melynek egyszerűsége a grófnő gyönyörű termetét teljes érvényre jutatta, egyébként azonban semmi különösséggel nem bírt. Mennyire ámult azonban a vendégsereg, midőn az éj beálltával a grófnő ruháján száz meg száz apró láng csilámlott, a mely ép oly hirtelen el is tűnt. Azután a ruha egyik oldalán számtalan kék, zöld és piros szikra mutatkozott, mely mintegy tűztenger hullámzott ide-oda. Más pillanatban a ruha másik része csillogott és ragyogott. Folyton változtak a leggyönyörűbb színhatások. A vendégsereg nem győzte ezt a sajátos ruhát újra s újra megcsodálni, annélkül azonban, hogy rájött volna arra, hogy ezt a ragyogást és csilámlást, ezt a szikrázást és fény eltűnést mi okozza; pedig egyszerű oka az volt, hogy a grófnő komornája a ruhára fénybogarakat (Szent János-bogarakat) erősített meg úgy, hogy minden egyes bogárkát külön kis finom hálóbá varrta. E mellett az ékesség mellett a legdrágább gyémánthimzések is árnyékba szorultak.

A lepke praeparáló szalag, melyre mult számunk melléklete vonatkozott, tapasztalásból igen ajánlható. Celulose-compositióból készült átlátszó papirból áll, mely a legtöbb lepke szárnyának egész felületét elfödve lehetetlenné teszi azt, hogy a kifeszítésnél a szárnyat egyebütt, mint annak tövén érintsük, mire a kes-

keny szalag könnyen, de helytelenül csábit. Másik előnye az, hogy második szalag használatát (a szárny teljes befödésére) teljesen fölöslegessé teszi, tehát sok munkától megkímél. Sokkal olcsóbb is, mint a rajzoló vászomból jól-roszul vágott szalag, mely voltakép szintén csak kétszer volna használandó, mert ezzel a 100 m. hosszú szalaggal kétszeri használattal átlag 2000 lepkét ki lehet készíteni. Háromféle van: 1 cm. széles egészen apró lepkéknek (ára 20 kr.) 2 cm. széles közép nagyságúnak (ára 45 kr.) és 3 cm. széles nagyobb fajták számára (ára 60 kr.) A postabérnek (10 kr) előre beküldése mellett megrendelhető *Karlinger L*-től Bécsben. II. 5. Brigittatér 17.

A legnagyobb rovargyűjteménye Tews K. pittsburgi tanárnak van, ki 75,000 rovarfajt tart szekrényeiben teljesen rendezett állapotban. A gyűjteményt 150,000 frtra becsülik.

A *Pieris brassicae* hernyójának irtására Franciaországból a következő vegyületet ajánlják, a mely igen jól bevált: 100 l. víz, 1½ klg. gálicz, 1½ klg. oltott mész és ¼ klg. melasz. Ezzel az oldattal öntözik az inficiált káposzta neműeket; a hernyó azonnal elpusztul, míg a növény semmi kárt nem szenved. A.

Az életszivósság a lepkéknél. Az idén jun. 17-én kikelt nálam néhány *Vauessa polychloros*, a melyeket még az nap ki is feszítettem és jul. 1-én a deszkáról levettem, ekkor kitűnt, hogy az egyik példány még életben és jó erőben van. A. L.

Déva bogárvilága. Ily cím alatt jelent meg mint a kolozsvári „Orvos-természettudományi Értesítő“ (XX. évf. 2—3. füzet) különlenyomata *Mallász József*-nek nagy szorgalommal összeállított jegyzéke a Déva közvetlen környékén előforduló bogaraknak. Szerző ezen dolgozatában gyűjtésének eredményeként 52 család és 433 nembe tartozó 979 fajt sorol fel *Bielz*-nek 1887-ben megjelent „Siebenbürgens Käferfauna“-jában még csak 129 fajnál említette Dévát, mint azok előfordulási helyét. Kár, hogy az enumeratio tele van értelmet zavaró sajtóhibákkal, a mi nevezett folyóirat szerkesztőjének hibája, mert maga végzi a correcturát *Csiki Ernő*.

Új rovarrend. *Tömösváry Ödön*, korán elhunyt jeles rovarászunk, 1882-ben *Anisosphaera (Töm.) problematica Töm.* név alatt egy új állatot írt le, részére az új Anisosphaeridae családot felállítván. Tömösváry a Thysanurá hoz sorolta ezen eddig csak hazánkból ismert fajt, melyet 1897-ben Liguriában, 1898-ban Bologna környékén is gyűjtöttek. Az olasz példányokat *Filippo Silvestri* vizsgálta meg és „Prima nota intorno all' Anisosphaera Töm.“ (Ann. Mus. Civ. Hist. Naturale Genova XXXIX. 1899. p. 613—619) című dolgozatában kiegészíti Tömösváry leírását. Egyúttal meggyőződött arról is, hogy ezen állat egy új, a Collembolákkal rokon rendbe tartozik, melyet *Anisosphaeridia* névvel jelöl meg. *Csiki Ernő*.

A budapesti entomologusok a szünidő alatt serényen folytatták kutatásaikat; így Dr. Horváth Géza, Dr. Kertész Kálmán és Wachsmann Ferencz Noviban, az utóbbi Tersatón, Papán, Sz.-Fehérváron, Ungváron és Pilis-Maróthon is. Az utóbbi helyen gyűjtött Szépligetű Viktor, Vadászfű Jenő, Csiki Ernő és Mallász József is, a ki Hunyad és Alsó Fehérmegyében is kutatott, míg Csiki Dicső-Szent-Márton, Szováta és Korond környékén is gyűjtött; Kuthy Dezső Szegeden és Mező-Kovácsházán, Pável János pedig a Mezőségben és Peszéren gyűjtött szép eredménnyel. Peszéren járt Török Arthur is, valamint D. Burdusz Antal és Ulrich Ede, kik a szaari erdőben is gyűjtöttek, Ulbrich azonkívül Iglón és Sopronban is. Szaárt meglátogattak Dr. Uhryk Nándor és A. Aigner Lajos is, ki Peszéren, Bars megyében (Nécsey István) és Arad környékén (Szontagh Gyulával és Gruber Edével) is gyűjtött. Ehman Ferencz az idén is Öszödön tartózkodott, Természetes, hogy az entomologusok nagyobb része Budapest környékét is szorgalmasan bejárta. — A vidékiek közül Bogsch János a Tátrában, Merkl Ede pedig Bulgáriában gyűjtött, míg Kelecsényi Károly a Hercegovinában töltött több hetet, s igen sok ritkaságot fogott.

Polyommatus Amphidamas Esp. Erdélyben. Ezen Erdély faunájára új Rhopalocerát t. evi május hó 15.-en Segesvár mellett gyűjtöttem.
Dr. Czekelius Dániel.

Levélszokrény.

Franzer Róbert úrnak és más figyelműeknek ez úton is köszönetet mondok a torz lepkékért, bábok és petékért, melyekkel gyűjteményemet gyarapítani szíveskedtek. A. L. — **Kada István** úrnak. Egyik napjának az a híre, hogy a bogarászást betiltották volna, természetesen nem más mint sületlen tréfa. — **A algyógyi földmives iskolának.** Hirdetményét nem közölhetjük, mivel lapunk éppen júli-augusztusban szünetelt. — **Kelecsényi Károly** úrnak. Hercegovinai útjának leírását kérjük. — **Merkl Ede** úrnak. Az ígért útleírást várjuk.

„ROVARTANI LAPOK“

Auszug der Aufsätze dieser in ungar. Sprache erscheinenden entomologischen Monatschrift
Unter Mitwirkung von

Dr. A. Bedő, Dr. C. Chyzer, Dr. G. Eutz und Dr. G. Horváth
redigiert von

L. Aigner-Abafi, J. Jablonowski u. E. Csiki.

Budapest VIII., Rök-Sz. Gasse 62

1899. Sept.

VI. Band

Heft 7.

S. 133. **Dr. E. Kaufmann: Die Rhinoncus Arten Ungarns.** Bestimmungstabelle und genaue Beschreibung der europäischen 6 Rhinoncus-Arten, welche sämtlich auch in Ungarn vorkommen.

S. 136. **E. Vellay: Beiträge zur Fauna von Szeged.** III. Diptera.

S. 138. **E. Csiki: Die Donaciinen Ungarns** I. Verfasser hat in neueren Zeit dies Genus revidirt und giebt nun eine kurze Geschichte desselben, sowie das kritische Verzeichniss derjenigen Arten, welche in Ungarn vorkommen, mit Angabe der Fundorte, der Sammler in runder ( ) Klammer und der literarischen Quellen in eckiger [ ] Klammer. Diejenigen Exemplare, welche er selbst gesehen hat, sind mit Ausrufungszeichen versehen.

S. 144. **J. Jablonowski: Bekämpfung der Hessenfliege** (*Cecidomyia destructor*). Eingehende Beschreibung der Lebensweise dieses gefährlichen Thieres, sowie des Schadens, welchen dasselbe zu verursachen pflegt. Zur Bekämpfung dieses Schädling's wird als das wirksamste, die Anwendung von Trugsäen nachdrücklich empfohlen.

S. 147. **L. v. Aigner-Abafi: Beitrag zur Biologie der Lepidopteren** I. Verf. giebt insbesondere im Interesse der Anfänger auf Grund von Aufzeichnungen der verstorbenen tüchtigen Entomologen L. Anker und I. Langerth, sowie eigener Beobachtungen die genaue Angabe der Flugzeit der Falter, sowie des Vorkommens der Raupen nebst Bezeichnung der Futterpflanzen, und die Art und Weise, wie die Raupen zu suchen und zu züchten sind, und sonstige biologische Beobachtungen. Für dieselben sind folgende Arten besprochen: *Pieris Daplidice*, *Vanessa xanthomelas*, *V. antiopa*, *Zygaena laeta*, *Arctia maculosa*, *A. casta*.

Kleinere Mittheilungen.

S. 150. **L. A.: Die Mächtigkeit des Geschlechtstriebes bei den Insekten** an *Oeneria dispar* beobachtet. Dem Verfasser flogen vor einigen Jahren mehrere ♂♂ in sein Arbeitszimmer (mitten in der Stadt), wo ein ♀ geschlüpft war. Dies Jahr, wo von den Millionen des Vorjahres nur einzelne Raupen sich zeigten, nahm er 23. Juli eine heim, welche unterwegs zu spinnen begann; er störte sie nicht, am 6. Aug. aber, als er die betreffende Schachtel öffnete, fand er ein ♀, das er tödtete, die Pappenhülse herausnahm und 2 harte Eier in Papier gewickelt hineingab, welche er im Freien gegen *M. tar* verzehrte. Als bald stellten sich ♂♂ an dem Papier ein; und als

Verf. die Schachtel öffnete, schwirrten sie in derselben umher. Wie stark muss der Geruchsinn des ♂ sein und wie kräftig der Duft des ♀!

S. 150. *Dr. K. Brancsik: Insassen der Schwalben.* In mehreren Schwalbennestern fand Verf. ausser 300 *Cimex hirundinis*: 2 *Attagenus pelliö*, 1 *Att. 10 punctatus*, 2 *Haltica*, 2 kleine Spinnen, und viele *Pulex*. *Attagenus* war ganz frisch, also wohl in Neste entwickelt.

S. 150. *E. A. Hudák: Lepidopteren-Variationen* besitzt Verf. von *Nemeobius lucina*, *Agrotis segetum*, *A. recussa*, und *Neuronia cespitis*, letztere aschgrau ohne Zeichnung.

S. 151. *Dr. E. Kaufmann: Eine optische Täuschung* beobachtete Verf. beim Theeren eines Remise-Daches. Die Sonnenstrahlen erweichten den Theer und liessen die ganze Oberfläche sehr glänzend erscheinen, welche bald von unzähligen Insekten (90⁰/₀ *Notonecton*, Schwimmkäfer keine) bedeckt war. Verf. constatirte, dass der Anflug rein auf optischer Täuschung beruhte, indem die Thiere das glänzende Dach für eine Wasserflasche hielten.

S. 151. *Dr. K. Brancsik: Silpha-Abundanz.* Verf. fand in einer Menge getödteter Maikäfer eine grosse Anzahl von *Silpha atrata*, *sinuata* und *rugosa*, sowie einige *Staphyliniden*.

S. 152. *Das Verzeichniss der Dipteren Ungarns* verfasst von J. Thalhammer, unter Mitwirkung von V. Szépligeti (*Cecidomyiden*) und R. Kohaut (*Puliciden*) erschien in: *Fauna Regni Hungariae*. Es sind 2921 Arten verzeichnet.

S. 152. *Das Lepidopteren-Praeparirbund* von L. Karlinger wird aus Erfahrung bestens empfohlen.

S. 153. *Die grösste Insektensammlung* mit 75,000 Arten, besitzt K. Tews, Professor in Pittsburg; dieselbe wird auf 150,000 fl. geschätzt.

S. 153. *Gegen die Pieris brassicae-Raupen* empfiehlt man aus Frankreich eine Mischung von 100 L. Wasser, 1¹/₂ kg. Vitriol, 1¹/₂ kg. gelöschten Kalk und ¹/₂ kg. Melas.

S. 153. *L. A.: Lebensfähigkeit einer Vanessa polychloros*, welche am 17. Juni gespannt und von der Betäubung erwacht, am 1. Juli noch kräftig bei Leben war.

S. 153. *E. Csiki: Die Käferfauna von Déva* zusammengestellt von J. Mallász, wird anerkennend besprochen. Dieselbe verzeichnet 979 Arten.

S. 153. *Eine neue Insektenordnung.* Der ungarische Entomologe E. Tömösváry beschrieb 1882 ein Thier, für welches er eine neue Familie aufstellte (*Anisosphaera problematica*) und reihte es zu den Thysanuren. Nun ergänzt F. Silvestri jene Beschreibung und constatirt, dass das Thier einer neuen, den *Collembolen* verwandten Ordnung angehöre, welche er als *Anisosphaeridia* bezeichnet.

S. 154. *Dr. D. Czekelius: Polymatus Amphidamas* fand Verf. am 15. Mai 1899 bei Schässburg, zuerst in Siebenbürgen,

Magyarországi entomologusok czímtára.

Folytatás.

Anderka Gyula kerületi erdész, Pleternica, Szlavonia. (Lepidoptera).

Barabás Endre polg. isk. tanár, Marosvásárhely. (Coleoptera. Cserél).

Billa József könyvvezető Budapest, VIII., Baross-u. 38. (Palaearcti és exota Lepidoptera).

Kováts László tisztviselő, Budapest IX., Soroksári-u. 31. (Exota Lepidoptera).

Kristen Adolf m. kir. főerdész, Szászkabánya. (Insecta).

Mocsidlovsky Ernő főszolgabíró, Oravicza (Lepidoptera).

Ifj. Pietsch Lajos reáliskolai tanuló, Déva. (Lepidoptera).

Padewieth M. rovar- és tanszerkereskedő, Zengg, Horvátország. (Európai Coleoptera, Orthoptera és Hemiptera, valamint adriai tengeri állatok. Cserél, vesz és elad).

Pásztor István az Állami Rovartani Állomás assistense, Budapest VIII., Baross-u. 17. (Kártékony rovarok).

Rözsay Rezső m. kir. főerdész, Ungvár. (Coleoptera).

Sajó Károly tanár, Kis-Szt.-Miklós, Pest. m. (Kártékony rovarok).

Sávoly Xavér kath. hittanár, Versecz. (Lepidoptera).

Speiser Ferencz collegiumi tanár, Kalocsa. (Coleoptera, Diptera).

Szalay Gyula főgymnasiumi tanár, Kún-Félegyháza. (Lepidoptera).

Szelényi Károly dr. főgymnasiumi tanár, Késmárk. (Coleoptera, Lepidoptera).

Szmolay Vilmos dr. orvos Vinga. (Coleoptera).

Szontagh Gyula magánzó, Arad. (Macrolepidoptera).

Thalhammer János főgymnasiumi tanár, Kalocsa. (Diptera, Coleoptera).

Topler János jószágigazgató, Pudmericz, Pozsony m. (Coleoptera).

Vadás Jenő m. kir. erdőtanácsos, akadémiai tanár, Selmezbánya. (Kártékony rovarok).

Vaitzik Ede akadémiai s. tanár, Selmezbánya. (Lepidoptera).

Vánky József főreáliskolai tanár, Szeged. (Coleoptera).

Vida Károly dr. gymnasiumi igazgató, Csurgó. (Insecta).

Viertl Adalbert ny. cs. kir. százados, Pécs. (Coleoptera, Macrolepidoptera).

(Folytatjuk.)

Kérelem.

Hazánk bogárfaunájából a *Baptistidák*, *Centrorhynchidák* és *Apionidák* különös tanulmány és kutatás tárgyává tett. már néhány év óta erősen dolgozom e szakban, hogy az eredményt a R. L.-ban annál előbb közzétegyem. Kérem tehát a tisztelt rovargyűjtő urakat szíves kedjének nekem a nevezett csoportokból bármennyit borszeszben z én költségemre küldeni. Felkészítés és meghatározás után a bogarakat köszönettel visszazáraztatom. Együttel köszönetmondok mindazon uraknak, kik ezen munkámban nevezett rovarok beküldésével eddig is szívesek voltak támogatni.

Dr. Kaufmann Ernő
Párnya Szabolcson.

Lepke-csere.

Másfajta lepkékét adok cserébe: *C. edusa*, *M. v. swarovius*, *Er. medusa*, *P. achine*, *D. porcellus*, *Sesia leucopsiformis*, *Th. fenestrella*, *Z. cynarae*, *A. aulica*, *Ps. museella*, *plumifera*, *Ch. radiosa*, *P. nigricincta*, *Pl. illustris*, *H. cognatus*, *Eup. alliaria* stb. stb.

A. Aigner Lajos

Budapest, VIII., Röck-Sz-u. 32.

Zur Nachricht

dass der im *Regensburger Naturwissenschaftl. Verein* erscheinene *A. Schmid'sche*

Raupenkalender

welcher längere Zeit vollständig vergriffen war, in neuer, verbesserter Auflage erschienen ist. Preis geb. und mit Papier durchschossen fl. 3.

Regensburg Stabi'sche Buchhandl.

Kérelem.

Lepkészeinket felkérem, hogy eltorzult lepkéket (egyenletlen elakú vagy szűű szárnyakkal stb.), beszáradt vagy kikelt bábokat és gubákat és lepketetőket (megölve), úgy-szinten hernyókból vagy báb-ból kikelt parasitákat (ezeket külön-külön borszeszben, lehetőleg a lepke-faj megnevezésével) részemre félretenni s alkalomilag beküldeni szíves-kedjének. Cserébe adhatok lepkéket és kifujt hernyókat.

A. Aigner Lajos

Budapest, Röck-Szilárd-u. 32.

Ajánlok olcsón I. Qual. Európai és exotikus Lepkéket és bogarakat

többi közt: *Ocnogyna v. sordoa*, *Spil. hybrida v. inversa*, *Spil. hybrida v. Stanlfuszi*, *Spil. luctuosa*, *Elater 4. signatus*, *Asida banatica* etc. Keresek cserébe jobb fajú európai bogarakat, fajonkint 1—20 példányt. Kelecsényi Károly.

Tavarnok, u. p. N-Tapolcsány.

Nagy rovargyűjtemény

különösen gazdag Coleoptera-kban, Homoptera-kban és Hymenoptera-kban, melyeket a legkiválóbb szakemberek determináltak, székrenyvel együttigen jutányosan eladó. Bővebb felvilágosítást szerkesztőségünk ad.

3 9088 01427 0128

Kot. 6 fuzei 7
1899. szept.